

УДК 338:631.153

Голод В.П.,[©] асистент кафедри «Екології і природничих дисциплін» ВП
НУБіПУ «Бережанський агротехнічний інститут»

Павлів О.В., к.вет.н, доцент кафедри «Екології і природничих
дисциплін» ВП НУБіПУ «Бережанський агротехнічний інститут»

ПОТЕНЦІАЛ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Проаналізовано проблеми формування та впровадження державної політики енергозбереження в Україні, визначено перешкоди реалізації енергозберігаючих заходів. Визначено, що становлення нових підходів в науці та технологіях є умовою виживання в жорстких ринкових умовах, входження в світові ринки, переходу від стану ресурсопостачальника до конкурентоспроможного виробника високотехнологічної продукції з сучасними екологічними параметрами виробництва.

Ключові слова: політика енергозбереження, енергозберігаючі заходи, енерготехнології.

Поряд зі структурною перебудовою економіки, для успішного вирішення проблеми енергозабезпечення необхідно реалізувати низку організаційно-правових і технічних заходів з енергозбереження. За одночасної реалізації організаційно-правових заходів і суттєвих змін структури економіки, обсяги споживання енергоресурсів можна скоротити у 2 – 3 рази.

Організаційно-правові заходи задля енергозбереження – це розробка і запровадження законів, стандартів, нормативів, податків на викиди шкідливих речовин, на використання імпортованих енергоносіїв, налагодження обліку шляхом використання лічильників ресурсів, державна підтримка впровадження нових ефективних видів техніки, технологій, матеріалів тощо.

Основний потенціал енергозбереження зосереджений у найбільш енергомістких галузях економіки. Змістом заходів в цих галузях є модернізація обладнання, оновлення технологічних процесів та застосування нових ресурсоощадних матеріалів. Це дозволить, окрім економії ресурсів, підвищити також якість виробів, що важливо для виходу на західні ринки.

Зважаючи на ресурси енергоносіїв, вітчизняну інфраструктуру, кліматичні та геологічні умови, та з огляду на світовий рівень енергетичних технологій, в нашій країні доцільно масштабно розвивати і впроваджувати сучасні технології використання поновлюваних та нетрадиційних (альтернативних) джерел енергії. Ці джерела енергії практично не завдають шкоди довкіллю. Окрім того, їх не потрібно видобувати, купувати і транспортувати, бо вони є результатом дії сонячного випромінювання на фізичні, хімічні та біологічні процеси, що повсюдно відбуваються на Земній кулі, а з цього впливає їх практична невичерпність та поновлюваність.

До поновлюваних джерел енергії відносять енергію сонячного випромінювання, вітру, річкових потоків, морських хвиль, енергію,

[©] Голод В.П., Павлів О.В., 2012

акумулявану в довкіллі та біомасі. Сюди ж належить також енергія припливів та тепло глибинних шарів Землі – геотермальна енергія.

Перехід до розширеного використання поновлюваних джерел енергії дозволить вирішити не тільки енергетичні питання, але й ряд інших проблем України, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища, глобальним потеплінням (дасть змогу швидше досягти цілей, задекларованих у Кіотському Протоколі), зменшить загрозу енергетичної та економічної кризи, сприятиме надійності енергопостачання і створить сотні тисяч робочих місць. Висока енергоємність в Україні є наслідком суттєвого технологічного відставання більшості галузей економіки від рівня розвинутих країн, незадовільної галузевої структури національної економіки, негативного впливу „тіньового” сектора, зокрема, імпортно-експортних операцій, що об'єктивно обмежує конкурентоспроможність національного виробництва і постає важким тягарем на економіку – особливо за умов її зовнішньої енергетичної залежності. На відміну від промислово розвинутих країн, де енергозбереження є елементом економічної та екологічної доцільності, для України – це питання виживання в ринкових умовах та входження в європейські та світові ринки. Для цього підлягає розв'язанню проблема збалансованого платоспроможного попиту як на внутрішньому так і зовнішньому ринках, а також диверсифікації імпорту паливно-енергетичних ресурсів.

При цьому слід зазначити, що на даний час структурний фактор як складову потенціалу енергозбереження в основному вичерпано. Для збереження існуючих темпів зниження енергоємності (4-6% щороку) необхідно невідкладно задіяти технологічний фактор потенціалу енергозбереження. У разі невжиття кардинальних заходів, відставання показників енергоефективності економіки України від показників розвинутих країн стане хронічним. Це, в свою чергу, значно ускладнить в коротко- та середньостроковій перспективі конкурентоздатність вітчизняного продукту на світових ринках.

Крім того, на темпи зниження енергоємності впливають такі чинники:

- невідповідність тарифів і цін на енергоресурси витратам на їх виробництво;
- економічні ризики, пов'язані з функціонуванням природних монополій;
- споживання енергоресурсів за відсутності приладів обліку;
- високий рівень втрат енергоресурсів при їх передачі та споживанні;
- стан погашення взаємної заборгованості на оптовому ринку електроенергії та інших ринках енергоресурсів;
- низький рівень впровадження енергоефективних технологій та обладнання;
- високий рівень фізичної зношеності технологічного обладнання в усіх галузях національної економіки.

Виходячи з цього, визначені основні проблеми енергозбереження, які вимагають першочергового розв'язання:

1. Приведення окремих положень законодавства у сфері енергозбереження у відповідність з економічною ситуацією. Зокрема створення умов економічного стимулювання суб'єктів господарювання до підвищення

ефективності використання енергоресурсів. Шляхом вирішення цієї проблеми є розроблення проектів змін до податкового законодавства щодо обмеження валових витрат за енергоресурси, які споживаються суб'єктами господарювання, та встановлення збору за перевитрати енергоресурсів понад норми.

2. Удосконалення порядку нормування питомих витрат енергоносіїв – прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

3. Створення системи нових енергетичних стандартів – прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

4. Удосконалення системи державної експертизи з енергозбереження – прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

5. Запровадження обов'язкової статистичної звітності щодо використання енергоресурсів в рамках прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

6. Створення єдиного механізму державного контролю у сфері енергозбереження і енергоефективності, уникаючи дублювання функцій органів державного управління у цих сферах – прийняття нової редакції Закону України „Про енергозбереження” – Закону України „Про енергоефективність”.

7. Встановлення адекватної юридичної відповідальності юридичних осіб, посадовців та громадян за неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів, а саме: підготовка змін до відповідних статей Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо збільшення розмірів штрафів за правопорушення у сфері енергозбереження; запровадження фінансової відповідальності юридичних осіб за неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів.

8. Забезпечення переходу до масового застосування та заміни на сучасні прилади обліку споживання енергоресурсів. Існує нагальна необхідність упорядкування оплати за спожиті ресурси споживачами житлово-комунальних послуг, яка на даний час проводиться здебільшого за встановленими нормами, що значно перевищують фактичні обсяги споживання ресурсів. Шляхом вирішення цієї проблеми є прийняття Закону України “Про комерційний облік ресурсів, передача яких здійснюється мережами”.

Галузевими заходами щодо енергозбереження в Україні є:

- модернізація процесів регенерування брухту чорних металів та виплавки чавуну (і сталі), підвищення якості сталі;
- збільшення частки використання деталей із високоміцного чавуну та пластмас до світового рівня;
- оптимізація технологічних процесів виробництва шляхом впровадження систем автоматичного контролю;
- налагодження вітчизняного виробництва і масштабного використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;

- створення умов і стимулів для повторного використання деталей машин, за належного рівня стандартизації цей потенціал може становити 60—80% деталей;
- обладнання електричних двигунів в устаткуванні перетворювачами частоти для економного споживання електроенергії в період неповного завантаження приводу, економія електроенергії може становити 20—30%;
- оптимізація теплопостачання міст за рахунок використання теплонасосних станцій для вилучення теплової енергії з вторинних низькопотенційних енергоресурсів (теплових викидів промисловості та комунального господарства) і з природного середовища (озер, рік, морів, ґрунту, повітря);
- налагодження випуску електричних лічильників для погодинного обліку і запровадження диференційованих тарифів;
- збільшення частки комбінованого виробництва електрики і тепла за рахунок масштабного впровадження когенераційних та утилізаційних установок;
- збільшення частки децентралізованого виробництва електрики в рамках Об'єднаної енергетичної системи України з метою скорочення втрат енергії з нинішніх 16-28 до 6-8 відсотків.

Економія в результаті реалізації зазначених вище заходів може бути значно більшою від обсягів виробництва енергії на усіх АЕС України. Однак слід мати на увазі, що енергозберігаючі заходи технічного характеру, тобто ті, що потребують значних витрат, у багатьох випадках будуть реалізовуватися дуже повільно. Без державної підтримки, запровадження фінансово-економічних стимулів і штрафних санкцій буде складно реалізувати заходи з модернізації комунальної енергетики та масштабного впровадження когенерації, утилізації, опанування інших технологій з невисокою прибутковістю.

Література

1. Annual energy Outlook 2007. With Projections to 2030 // www.eia.doe.gov – Energy Information Administration
2. De Groot H., Nijkamp P., Rodenburg C., Verhoef E. Energy saving by firms: by decision making, barriers, and policy // *Change* 47. – 1999. – May-june. – P. 1-3.
3. Аналітична інформація щодо моніторингу виконання державних і регіональних програм енергозбереження та впровадження енергоефективних заходів і технологій в областях України // Державний Комітет України з енергозбереження. www.eu-directory.ea-ua.com
4. Булгаков С.Н. Окупаемая реконструкция пятиэтажной жилой застройки / С.Н. Булгаков, И.В. Рыбалко // *Прораб.* – 2006. – № 5. – С. 12-14.
5. Долінський А.А. Енергозбереження та екологічні проблеми енергетики / А.А.Долінський // *Вісник НАН України.* – 2006. – №2. – С. 234.
6. Енергозбереження у житловому фонді: проблеми, практика, перспективи: Довідник. – К.: НДІпроектреконструкція, Deutsche Energie-Agentur GmbH(dena), Instituts Wohnen und Umwelt GmbH (IWU), 2006. – 144 с.

7. Закон України «Про енергозбереження» №74/94-ВР від 01.07.1994 р. // www.zakon.rada.gov.ua
8. Закон України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» №525-V від 22.12.2006 р. // www.zakon.rada.gov.ua.
9. Закон України «Про теплопостачання» №2633-IV від 02.06.2005р. // www.zakon.rada.gov.ua.
10. Єрмілов С. Проблеми та шляхи удосконалення державної політики України у галузі енергозбереження / С.Єрмілов // Економіка України. – 2006. – №9. – С. 4-11.
11. Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України «Про затвердження Галузевої програми енергоефективності у будівництві на 2010-2014 роки» від 30.06.2009 N 257 // <http://zakon.nau.ua>
12. Постанова КМУ №820 від 14.05.99 р. «Про заходи щодо реконструкції будинків перших масових серій» // <http://zakon.nau.ua>
13. Сердюк Т.В. Особливості реалізації політики енергозбереження в Україні: досягнення та шляхи вдосконалення / Т.В.Сердюк, С.Ю.Франишина // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №1. – С. 52-56.
14. Суходоля О.М. Динаміка виконання державних і регіональних програм з енергозбереження з економії ПЕР регіонами України (по кварталах) за 2003 рік // www.sukhodolia.com
15. Суходоля О. Модель аналізу енергоспоживання та визначення рівня енергоефективності національної економіки / О.Суходоля // Економіка України. – 2005. – №5. – С.31-37.
16. Франчук І.А. Світові тенденції розвитку енергозабезпечення і систем їх державного регулювання / І.А.Франчук // Економіка та держава. – 2008. – №12. – С.66-68.

Summary

V.P. Holod O.V. Pavliv

The problems of formation and implementation of energy policy in Ukraine, identified barriers of energy saving measures. Determined that the development of new approaches in science and technology is a condition of survival in tough market conditions, entry into world markets, the transition from state a supplier of resources to competitive manufacturer of high technology products with modern environmental parameters of production.

Key words: *politics of energy saving, energy-saving measures energotechnologies.*

Рецензент – д.с.-г.н., професор Параняк Р.П.